

Povzetek projekta **Študentski inovativni projekti za družbeno korist 2016-2020** **za študijski leti 2018/2019 in 2019/2020** **2. odpiranje** **za namen objave in predstavitve na spletni strani sklada**

1. Polni naslov projekta: Temeljne pravice in izzivi digitalizacije: od pravne ureditve do prakse

- **V katero področje na prvi klasifikacijski ravni KLASIUS-P-16 se uvršča projekt glede na vsebinsko zasnovu (neustrezno področje izbrišite):**

- 0 – Osnovne in splošne izobraževalne aktivnosti/izidi
- 1 - Izobraževalne znanosti in izobraževanje učiteljev
- 2 - Umetnost in humanistika
- 3 – Družbene vede, novinarstvo in informacijska znanost
- 4 – Poslovne in upravne vede, pravo**
- 5 – Naravoslovje, matematika in statistika
- 6 – Informacijske in komunikacijske tehnologije, (IKT) tehnika
- 7 – Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo
- 8 - Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in veterinarstvo
- 9 – Zdravstvo in socialna varnost
- 10 – Transport, varnost, gostinstvo in turizem, osebne storitve
- 11 - Neopredeljeno po širokem področju

- **2. V sodelovanju z:** (navede se univerza oz. samostojni visokošolski zavod, ki je prijavil projekt in članica, ki je nosilka projekta ter partner/ja – podjetje/ji oz. organizacija, ki je/sta bilo/i vključeno/i v projekt)

Univerza v Mariboru in Zavod PIP

3. Besedilo:

- **Opreделите problem, ki se je razreševal tekom izvajanja projekta**

Digitalizacija ima vse večji vpliv na naša življenja, do posebnega razmaha digitalizacije in uporabe umetne inteligence pa je prišlo ravno v času izvajanja projekta zaradi pandemije COVID-19. V luči hitrega razvoja digitalnih tehnologij, kot so robotika, internet stvari, umetna inteligenca, visokozmogljivi računalniki in močna komunikacijska omrežja, se na ravni EU že odvija široka etična in pravna razprava o primernem regulativnem okviru za digitalizacijo in umetno inteligenco, ki mora spoštovati temeljne pravice. Namen projekta je bil s pravnega, filozofskega, etičnega in informacijskega vidika preučiti izbrane vidike digitalizacije in njen vpliv na varstvo temeljnih pravic v EU in v Sloveniji.

- **Opišite potek reševanja problema oz. kratek povzetek projekta**

Namen projekta je bil s pravnega, filozofskega, etičnega in informacijskega vidika preučiti izbrane vidike digitalizacije in njen vpliv na varstvo temeljnih pravic v EU in v Sloveniji. Uvodna analiza, ki jo je pripravil študent filozofije na drugi stopnji, obravnava etična, moralna in filozofska vprašanja, ki so povezana z avtomatizacijo, digitalizacijo in umetno inteligenco. Sledita poglavji dveh študentov informatike in tehnologije komuniciranja in medijskih komunikacij. Drugo poglavje se osredotoča na

vprašanja vpliva digitalizacije na demokracijo, povezana predvsem s svobodo govora. Govori o kontroverznih temah, kot je manipulacija z volivci, svobodi govora, oziroma o zamegljeni meji med svobodo govora in sovražnem govoru, uporabi umetne inteligence za cenzuro »spornih« vsebin na socialnih medijih in na sploh o lažnih novicah in vplivih takšnih novic na družbo, prav tako pa o generiranih lažnih novicah oziroma o generiranih vsebinah. Tretje poglavje pa obravnava vprašanja, ki se tičejo varstva zasebnosti na internetu in pri uporabi sistemov umetne inteligence, kot je internet stvari, avtonomna vozila, deepfake posnetki in prilagojeni oglasi.

Sledi sklop poglavij, ki obravnavajo posebne segmente družbenega življenja v povezavi s temeljnimi pravicami in digitalizacijo. Ta vprašanja, ki so jih obdelali študenti prava, so še posebej aktualna v luči nenadnega razmaha digitalizacije in uporabe umetne inteligence zaradi epidemije COVID-19. V ta namen so preučili izbrane določbe Listine EU o temeljnih pravicah, Evropske konvencije o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, Ustave RS, sekundarne zakonodaje EU in nacionalne zakonodaje ter analizirali sodno prakso Sodišča EU, Evropskega sodišča za človekove pravice in nacionalnih sodišč. Preučili so tudi predlagane zakonodajne iniciative na področju digitalizacije in umetne inteligence, vključno z iniciativami nove Evropske komisije. V četrtem poglavju je najprej predstavljen vpliv digitalizacije na človekovo dostojanstvo in spoštovanje zasebnega in družinskega življenja, pri čemer je poudarjen psihološki in sociološki vidik. Temu sledi peto poglavje o algoritemski diskriminaciji, ki predstavlja splošni okvir za poglavja, ki sledijo. Naslednje (šesto) poglavje preučuje enakost žensk in moških, pravice otrok in pravice starejših v povezavi z umetno inteligenco. Ta sklop je zaključen z obširnim sedmim poglavjem o vplivu digitalizacije na temeljne pravice v okviru izobraževanja, dela in sodstva. V 21. stoletju se z UI srečujemo na vsakem koraku, od šolanja do opravljanja dela in v prostem času. Za študente prava je tema zelo aktualna, saj se predvideva, da bo pravni postopek v prihodnosti potekal s pomočjo UI. Posledično bo temu potrebno prilagoditi tudi sistem izobraževanja in opravljanje pravniškega poklica. Poleg tega je vse več izdelkov in storitev na voljo v digitalni obliki. A države članice EU opozarjajo, da trenutno ni skupnega evropskega okvira, ki bi poenotil ali približal njihove zakonodaje na tem področju družbenega življenja. Raziskovalno poročilo se zaključi s prispevkom študentke poslovne ekonomije, ki je posebno pozornost namenila e-poslovanju, svobodni gospodarski pobudi in varstvu šibkejše stranke v luči digitalizacije.

Poglobljena analiza predstavlja temelj za bodoče teoretične in praktične raziskave, hkrati pa si želimo, da bi ugotovitve študentov upoštevali tudi zakonodajalec in sodišča. Pričakujemo, da bodo rezultati služili kot pomoč nevladnim organizacijam, državnim organom in organom samoupravne lokalne skupnosti pri zasnovi in implementaciji novih zakonodajnih in praktičnih rešitev, ki bodo utemeljeni z visokim varstvom temeljnih pravic.

- Navedite in opišite rezultate projekta ter njihov doprinos k družbeni koristnosti

Družbena korist projekta se kaže v tem, da lahko projekt pripomore k boljši ozaveščenosti o vplivu digitalizacije na temeljne pravice ter k bolj kakovostni pravni ureditvi in praktični implementaciji pravi v praksi. Ljudje vsakodnevno uporabljamo internet in se vedno bolj poslužujemo rešitev, ki jih prinaša umetna inteligenca, zato je pomen učinkovite pravne ureditve in pomen ozaveščanja na tem področju izjemen. Projekt bi lahko imel pozitivne implikacije tudi na delovanje državnih institucij, ki skrbijo za uveljavljanje te problematike v praksi, npr. Tržni inšpektorat RS, Informacijski pooblaščenec RS, Varuh človekovih pravic RS, Urad RS za enake možnosti ipd., nenazadnje pa tudi za sodišča, ki razsojajo o kršitvah temeljnih pravic, do katerih pride v okviru e-poslovanja ali ob uporabi rešitev umetne inteligence.

Na splošno se družbena korist projekta kaže v tem, da lahko njegovi izsledki pripomorejo k boljšemu razumevanju digitalizacije in umetne inteligence in njenega vpliva na temeljne pravice, s

tem pa tudi razumevanje glede potrebne pravne regulacije in implementacije pravil v praksi. V času pandemije COVID-19 se nas je tema dotaknila na tak ali drugačen način - bodisi skozi delo od doma, šolanje od doma, tek postopkov pred sodišči, dostop do storitev in blaga na daljavo itd. Projekt bi lahko imel pozitivne implikacije tudi na delovanje državnih institucij, ki skrbijo za uveljavljanje te problematike v praksi, npr. Tržni inšpektorat RS, nenazadnje pa tudi za sodišča, ki razsojajo o zahtevkih.

4. Priloge:

- Slikovno gradivo: Priložite vsaj dve sliki npr. sliko končnega produkta, sliko študentov pri delu na projektu, sliko s sestankov ipd. Pri pošiljanju slik bodite pozorni, v kolikor gre za končni produkt, da bo zadoščeno zahtevam glede informiranja in obveščanja (ustrezni logotipi itd.).

